

mukabil Büttner tekliflerimiz üzerinde çalışarak kısa bir zamanda tesisatı meydana getirmiştir.

Her ne kadar işletme esnasında önceden tasavvur ettiğimiz teknik müşkülâtla karşılaşılmamışsa da, üzerimize aldığımız me-suliyet ve riziko az değildi. İptidai kurutma binası ve gereken nakliyat vasıtaları mevcut olmasına rağmen bu tecrübeler için

93.000 rayhsmark sarfı lâzım gelmiştir. Ma-den Direktörü Dr. Randhahn bu usulün kabili tatbik olduğunu anlamış ve lâzım olan parayı temin eylemişti.

iptidai kurutma sisteminin tatbikiyle liğnit sanayiinde briket istihsalinin artacağını, işletme masraflarının azalacağını ve yaş muamelenin sadeleşeceğini ümidederiz.

İngiltere'de Petrol (*)

Uzun seneler hariçte petrol istikşaf-larında faal bir rol oynamış bulunan İngilizlerin ana vatani da nihayet petrol müstahsili olmuş bulunmaktadır. Filha-kika İngiltere bugün artık Petrol Nazırı Mr. Geoffrey Lloyd'ın dediği gibi «Büyük Britanya'nın kendisi gibi küçük fakat en iyi evsafta» bir petrol sahasına malik bu-lunuyor. Her ne kadar, büyük petrol müs-tahsili memleketlerle veya Britanya'nın muazzam petrol ihtiyacı ile mukayese e-dilince, hali hazır senelik istihsali olan 100.000 ton ham petrol çok mütevazi bir yekûn ise de, bu rakam bugünkü şartlar altında, gerek memleketin harp ihtiyaç-ları bakımından ve bilhassa bunun ilerde-ki araştırmaları teşviki gözönünde tutula-rak, önemli bir başarı olarak telâkki edil-mektedir.

Hiç şüphesiz İngiltere'deki bu yeni petrol sanayii bir günde gelişvermiş bir iř değildir. Bugün başarılı sonucu veren prospeksiyon ve istikşaf işine 1930 yılına doğru başlanmış, ve bugünün istihsaline yol açan esaslı ilk petrol keşfi dokuz se-ne sonra yani 1939 senesinde vuku bul-muştur. Harbin başında aylık istihsal 300 ton iken, geçen sene 9.000 tona yükselmiş ve şimdiye kadar mecmu istihsal yekûnu 300.000 tonu bulmuştur. şimdiye kadar ik-mal olunan kuyuların adedi 238 olup ya-

Petroleum Press Service No.10/1944 ten kı-saltılarak

pılan sondajların mecmu derinliği 732.000 kademe baliğ olmuştur. (1 Kadem= 30.485 cm. dir). Harp yıllarının usta işçi bulmak ve lüzumlu malzeme ve alâtın temini hu-susunda arzettiği güçlükler de gözönünde tutulursa, neticenin dikkate değer bir ba-şarı olduğu belirir.

Bulunan bu petrol sahası, petrolcü-lükte en ileri arama ve istihsal usullerini tatbik etmek ve en verimli ve en ekono-mik istismarları sağlamakla şöhret kazan-mış bulunan ve (Anglo-İranian Oil Co. Ltd.) in bir branşı sayılabilecek olan (D'Arcy Exploration Co.) adındaki şirket-tir. Esas petrol sahası 2 mil uzunluğunda ve yanım mil genişliğindedir. Müteaddit tabakalar halinde rastlanan başlıca petrol-lü kumların vasatı derinlikleri 2.000 - 2.500 kadem arasında olup beher kuyunun günlük istihsali yarım ton ile beş ton ara-sındadır. Gaz tazyikleri umumiyetle al-çak olup halen bütün kuyudan petrol tu-lumbalarla çekilmektedir. Tesbit edilen en yüksek ilk (inisyel) günlük akış 50 ton olmakla beraber bu ancak kısa bir zaman devam etmiştir. Ham petrol ile elde edi-len hava gazının benzin kısmı alındıktan sonra, mahrukat makamında kullanılmış-tır.

Ham petrol Avrupa'da eşme rastlan-mayan yüksek evsafta bir parafin esası olup vasatı izafî ağırlığı 0,835 dir;takti-rinde % 20 benzinden maada büyük nis-betlerde gaz, mazot ve makine yağları

verir. Bu Pennsylvania iyi cins ham yağlarının ayarında sayılıp, bilindiği gibi bunlar vasat ağırlıkta olan kıta ortası (Mid - continent) hanı petrollerinin fiyatlarından iki misli daha kıymeti haiz ve makine yağları fraksiyonları da o nisbette yüksek olan petrolerdir. Harp şartları içerisinde iyi evsafa makine yağlarının azlığı ve bunların Amerika'daki halihazır fiyatlarının yüksekliği gözönünde tutulunca, bu petrolün harp ekonomisindeki kıymeti derhal belirir.

Bu yeni endüstrinin inkişafının yalnız dış memleketlerde değil İngiltere'de bile bu zamana kadar mahrem tutulması petrol tarihinde eşine rastlanmaz bir keyfiyettir. Emniyet bakımından halen de kuyuların mevki ve yeni yatakların araştırılmasına dair tafsilât gizli tutulmaktadır.

İngiltere'de petrol yataklarının bulunduğu takriben 100 senedenberi bilinmekte idise de bunlardan istifade için herhangi bir teşebbüse girişildiğine dair bir delil yoktur. Bu arada bundan 100 sene kadar önce Derbyshire'deki Riddings kuyusunda, bir seneden fazla bir zaman için günde birer ton kadar petrol toplanarak bitümlü şistlerden petrol çıkarmak için kurulmuş bulunan civardaki Yames (Parafin) Young Rafinerisinde mayi mahrukat makine yağı ve parafin mumu istihsalinde rafine ettirilmişti. Fakat bu keşif neticesiz kalmış, ve bundan sonraki senelerde o mahalde veya İngiltere'nin diğer bölgelerinde petrolün mevcuriyeti tesbit edilememişti. Hattâ, İngiltere Jeoloji Servisinin, Britanya adalarında uzun seneler zarfında yapmış olduğu teferruatlı etütler - kömür ve diğer kıymetli madenlerin prospeksiyonunu yapmakla beraber - petrolün terakümüne elverişli herhangi bir strüktürün bulunduğunu açıklamamıştır.

Jeolojik formasyonlar hakkında yeter derecede bilginin bulunmayışı yüzünden İngiltere'de uzun zaman petrol bulmak imkânları hakkında ilgili mütehassısların görüş ve düşünüş tarzları birbirin-

den ayrı kalmıştır. Bazı salahiyetli şahsiyetler, jeolojik şartların geniş sahalarda vadedici olduğuna inandıkları halde diğerleri bu hususta kötümser fikre sapsmışlardı. Jeologların uzun seneler fikri genel olarak şu noktada birleşmişti ki, Britanya adalarında petrol terakümü için esas kaynak olan sahreler kâfi derecede mevcut olmakla beraber bu formasyonlarda yeter derecede muhafaza olunup olunmadığı şüpheli idi. Bu strüktürler hakkında ise çok az bilgi bulunduğundan, bütün imkânların gerekli şekilde tetkiki için çok itinalı aramaların yapılması hususunda isabetli olarak karar kılınmıştı.

Britanyanın yerli petrolünü araştırma yolunda ilk teşebbüs 1918 ve harbin âcil ihtiyaçları dolayısıyla vuku bulmuş ve hükümet petrol istihsalı kanunu (1913) ile süratle ve ardı sıra on bir kuyu delinmişti. 1919 kasımında Hardstoft, Darbyshire'de açılan ilk kuyu az miktarda ham petrol vermiş ve halen de hasıl etmektedir. 2 nci kuyu da biraz petrol hasıl etmiş, fakat bütün diğer kuyular verimsiz kalmış ve 564.000 £ kadar sarf olunduktan sonra petrol aramaları durdurulmuştu.

Büyük Britanya petrol araştırmalarında en esaslı ilerlemeler 1934 senesi petrol kanunu yayınlandıktan sonra başlar. Bu kanun petrolün mülkiyet ve istismarı hususundaki hukukî şartları cezrî olarak değiştirdiği gibi, fennî terakkiler ile araştırma tekniğindeki yenilikler bu sahada daha ciddî bir teşebbüse girişme imkânlarının daha vadedici olduğu bir anda yürürlüğe girmiştir. Bununla esaslı ve sistemli bir araştırma faaliyetine mâni olan bütün engeller kaldırılmış bulunuyordu.

Bu arada «D'Arcy Exploration Co.» memleketin muhtelif yerlerinde ve birkaç senedenberi yapmakta olduğu tetkiklerle bu sahada yeter derecede jeolojik deliller elde etmiş ve bu meyanda petrol sızıntıları ile petrole - meşbu sahre yatakları bulmuştu ki, bu buluşlar daha geniş araştırmaların yapılmasını icap ettirecek mahiyette idi. 10 Mart 1937 senesinde Lon-

dra Jeoloji Kurumuna verilen şümüllü bir raporlarıyla **Dr. G. M. Lees** Anglo-İranean Petrol Şti. baş jeologu ile P. T. Cox, yeniden araştırmalarda bulmak için bir takım âmillerin baş göstermiş olduğunu belirtmişlerdi. Bu gerekçeleri şunlardı: (1) Petrol tekasüfünü müessir olan jeolojik şartların daha iyi anlaşılması; (2) diskordan yataklar ve alluvial örtüler altındaki strüktürlerin sezilmesinde jeofizik vasıtaların gelişmesi; (3) derin sondajların yapılmasındaki inkişaf. Bu faktörlerin tazammun ettiği şartların tam tahakkuk ettirilmesi sayesinde ki D'Arcy Exploration Co - sı geniş mikyasta araştırmalara girişerek neticede beklenen başarıyı sağlamıştır.

Yeni kanunun temin ettiği kolaylıklar sayesinde müteaddit firmalar (bu arada Anglo - Iranian; Anglo - American Oil Co. (Standard Oil N. J.); Gulf Exploration Co. Steel Brothers and. Co. Ltd. v.s. gibi) İngiltere'de (imtiyazlar alarak) araştırmalara girişmişlerdir. Harbin başlangıcında 21 petrol sahası 61 kuyu açılarak denemişti ki bunlar bir kısmı derin kuyular olup kuyuların mecmu derinliği 60.000 kademe balığ olmuştur. İmtiyaz sahası mecmu 15.000 mil² olup bunun bir kısmı verimsiz görülerek terk olunmuş, fakat büyük kısmı henüz tetkik edilmektedir. En modern jeofizik metotlarla 1.300 mil² bir saha harp seneleri içinde araştırılmış ki, bu saha mecmu derinliği takriben 200.000 kaden olan 1.600 (shot-holes) infilâk kuyusunun açılmasını mucip olmuştur.

Sondaj süratinin arttırılmasına gayret edilmiş ve başlıca petrol kuyuları, sondajın başlayışından itibaren 7 gün içerisinde ikmal edilerek istihsale başlayacak duruma getirilmiştir. Ağır sondaj makinelerinin bir yerden diğerine nakli için ge-

rekli zaman verimli kuyularda 12 saate kadar indirilmiş ve rekor teşkil eden bir misalde, bir sondaj takımı eski yerini terkettikten 24 saat sonra yeni mahallinde 960 kadem ilerleme kaydetmiştir. Hiç şüphesiz harbin âcil ihtiyaçları bu sürate müessir olmuşsa da netice ne de olsa dikkate değer mahiyettedir.

1934 senesi kanunu ile petrol ve havagazi yataklarının millileştirilmesi teklif edilince çok büyük itirazlarla karşılaşmıştı. O zamanki Hava nazırı Lordlar kamerasında hükümetin, bulunacak olan petrolün «en iyi bir tarzda» kullanabilecek durumda olduğunda ısrar etti. Nitekim geçen 10 sene İngiltere hükümetinin bu kanunun kabulündeki kararlarındaki isabeti göstermiş bulunmaktadır. Kanun, petrol araştırmada ferdî alâka ve menfaati çekmekle beraber aynı zamanda prospeksiyon imtiyazları hususunda ihtikârâ mâni olmuştur. Binnetice ameliyeler, petrol istihsalinden başka memleketin jeolojik bünyesinin bilinmesinde çok faydalar temin etmiş ve Britanya yeraltı servetlerinin ve bu meyanda kömür ihtiyacının imtidadı ve diğer kıymetli cevherlerin tanınması yolunda deliller vermiştir. Fakat araştırmanın en önemli cephesi, şimdi petrol sahalarının bulunuşunun ilerde daha geniş ve daha sıkı bir araştırma ile yeni sahaların bulunması için sarfedilmesi gereken gayretleri teşvik edeceği cihetidir. Mamul sahaların sonuna kadar araştırılmasına devam olunacağı artık kararlaştırılmış bulunmaktadır. Petrolün bulunduğu umulan bir sahada ise petrolün çıkarılıp çıkarılamayacağını tecrübe edebilecek yegâne emin yol o bölgede sondaj yapmak olduğunu her petrol araştırmacısı bilir. Yapılan araştırmaların devamını temin etmek, bu yeni petrol keşfinin en ümit verici neticelerinden birisidir.